

ΣΥΝΕΔΡΙΑ ΤΗΣ 27ΗΣ ΜΑΡΤΙΟΥ 1969

ΑΝΑΚΟΙΝΩΣΙΣ ΜΕΛΟΥΣ

ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΟΥ ΔΙΚΑΙΟΥ.— *Μία περίεργος δίκη, έξ άφορμής έορτασμοῦ τῆς 25ης Μαρτίου 1841, ὑπό τοῦ Ἀκαδημαϊκοῦ κ. Μιχ. Στασινοπούλου* *.

Τώρα, πού παρήλθεν ἡ λαχὴ ἀπὸ τὸν ἐπίσημον έορτασμόν τῆς ἐθνικῆς μας ἐπετείου, παρακαλῶ νὰ μὴ θεωρηθῆ̄ ανεπίκαιρον, ὅτι θὰ σᾶς ἀπασχολήσω ἐπ' ὀλίγον περιγραφῶν τὰ τῆς περιέργου δίκης, ἡ ὁποία ἔλαβε χώραν πρὸ ἑκατὸν εἴκοσιν ὀκτῶ ἐτῶν, ἤτοι τῷ 1841, ἐδῶ εἰς τὴν πρωτεύουσαν, ἐξ άφορμής ἑνὸς έορτασμοῦ τῆς ἰδίας αὐτῆς ἐθνικῆς μας ἐπετείου, ὁ ὁποῖος έορτασμός ἐθεωρήθη παράνομος καὶ ἀξιόποινος.

Ἡ 25ῃ Μαρτίου καθιερώθη νὰ έορτάζεται ὡς ἐθνικὴ έορτὴ ἐν ἔτει 1838, διὰ τοῦ Διατάγματος τῆς 15ης Μαρτίου 1838. Ὁ πρῶτος έορτασμός ἐγένετο πρᾶγματι τὸ ἔτος ἐκεῖνο ἐν Ἀθήναις, εἰς τὸν ναὸν τῆς Ἀγίας Εἰρήνης, καὶ φαίνεται ὅτι ἦτο πολὺ πανηγυρικός.

Ἀπὸ τῆς έσπέρας τῆς παραμονῆς, «21 κανονιοβολισμοὶ έπροσήμαναν, ὡς γράφει καθημερινὴ έφημερὶς τῆς ἐποχῆς, τῆς ἀκολούθου ἡμέρας τὸ ἐπίσημον. Σήμερον δὲ τὸ πρῶνι περὶ τὴν ἀνατολὴν τοῦ ἡλίου, 21 ἄλιν κανονιοβολισμοὶ καὶ ἡ έωθινὴ μουσικὴ ἀνήγγειλαν εἰς τοὺς κατοίκους τῆς πρωτεύουσας τὴν έορτὴν καὶ τὴν 8 π. μ. ὥραν, ἡ ἔνοπλος φρουρὰ τῆς πόλεως παρετάχθη εἰς τὰς ὁδοὺς, ὅθεν ἔμελλε νὰ διαβῆ̄ ὁ Βασιλεὺς καὶ ἡ Βασίλισσα διὰ νὰ ἔλθουν εἰς τὴν ἐκκλησίαν τῆς Ἀγίας Εἰρήνης.

» Τὴν 9 ὥραν, ὁ Βασιλεὺς καὶ ἡ Βασίλισσα ἔφθασαν ἐφ' ἄρματος ἀνευφημούμενοι ἀπὸ τὸ πλῆθος καὶ εἰς τὴν ἐκκλησίαν, ὅπου παρευρέθησαν ὄλαι αἱ

---

* MICHEL STASSINOPOULOS, *Un procès relatif à la fête nationale, en 1841.*

πολιτικά και στρατιωτικά ἀρχαί, ἡ δημοτικὴ ἀρχή, καὶ ὅλαι αἱ συντεχνίαι, ὅλοι σχεδὸν οἱ κάτοικοι τῶν πέριξ χωρίων καὶ πλῆθος πολὺ τοῦ λαοῦ.

» Εἰς τὴν χαρμόσυνον ἑορτὴν παρευρέθησαν καὶ οἱ ξένοι ἀντιπρόσβεις, οἱ ἀξιωματικοὶ τῶν ἀγγλικῶν καὶ γαλλικῶν πλοίων . . . μόνοι δὲ οἱ ἀντιπρόσβεις τῆς Ρωσσίας καὶ τῆς Ἀουστρίας καὶ μαζί με αὐτοὺς ὁ κύριος ἀντιπρόσβεις τῆς Βαυαρίας δὲν μᾶς ἠξίωσαν τῆς παρουσίας των, ἵνα μὴ μιανθῶσι (καὶ ἀπὸ τὴν ἀνάμνησιν ἀκόμη τῆς ἐπαναστάσεώς μας), ἀλλ' ἵνα φάγωσι τὸ Πάσχα!

» Τὴν ἀπόλυσιν τῆς δοξολογίας ἐσήμαναν 21 κανονιοβολισμοὶ καὶ ὁ Βασιλεὺς μετὰ τῆς Βασιλίσσης μας, συνοδευόμενοι μετὰ τὰς ἀνευφημίας καὶ τὰς εὐχὰς τοῦ λαοῦ, ἐπέστρεψαν εἰς τὰ βασίλεια, τὰ ὅποια περικυκλοῦντες ὅλοι ἐχόρευον καὶ συνενθυμοῦσαν, εὐλογοῦντες τὸν Βασιλέα καὶ τὴν Βασίλισσάν μας».

Τὸ περίεργον ὅμως εἶναι ὅτι πολὺ ταχέως ὁ ἑορτασμὸς τῆς ἐθνικῆς ἐπετείας παρεμелήθη, μέχρι τοῦ σημείου νὰ ἐπισκιάζεται ἀπὸ τὸν ἑορτασμὸν τῶν γενεθλίων τοῦ Βασιλέως, ὁ ὁποῖος φαίνεται ὅτι ἦτο λαμπρότερος.

Τὸ πρᾶγμα προεκάλει γενικῶς πολὺ πικρὰ σχόλια.

«Δὲν ἠξεύρομεν διὰ ποίαν αἰτίαν, γράφει ἡ ἑφημερὶς «Ἀθηνα» τοῦ 1841, ἐνῶ ἡ ἑορτὴ τῆς 25ης Μαρτίου εἶναι ἡ μόνη ἣτις ἠμπορεῖ νὰ συγκινήσῃ παντὸς Ἑλλήνος τὴν καρδίαν, δεικνύουσα εἰς αὐτὸν τὴν ἀνάκτησιν τοῦ τιμαλφεστάτου τῶν κτημάτων, τῆς ἐλευθερίας, δὲν ἠξεύρομεν, λέγομεν, διατὶ περὶ τὸν πομπωδέστερον πανηγυρισμὸν αὐτῆς νὰ δεικνυται *ἐκεῖθεν*, ὅθεν δὲν ἔπρεπε, ἀδιαφορία καὶ ὀλιγωρία. Διατὶ παρελείφθησαν οἱ πρωῖνοι καὶ ἐσπερινοὶ κανονιοβολισμοί, τοὺς ὁποῖους ἡ συνήθεια καθιέρωσεν ὡς στερεοὺς τύπους εἰς πᾶσαν ἐπίσημον τελετὴν . . . Ἀπὸ ἔτους εἰς ἔτος, ἀντὶ νὰ συναισθανώμεθα ἐπὶ μᾶλλον τὸ ἱερὸν τῆς ἐθνικῆς ταύτης ἑορτῆς, νὰ ψυχραίνώμεθα ἐκ τοῦναντίου τὸ πρὸς αὐτὴν αἴσθημα — καὶ ἐντὸς ὀλίγου καιροῦ ἡ μνήμη, τὴν ὁποίαν χρεωστοῦμεν αἰδίδιον πρὸς τοὺς ἥρωάς μας, θὰ ταφῆ καὶ αὐτὴ ὁμοῦ μετὰ τῶν ἤδη φθαρόντων σωμάτων αὐτῶν.

» Οἱ ὑπουργοὶ μας, ἐπαναπαυόμενοι εἰς τὰς δάφνας των, δὲν κατεδέχθησαν νὰ ἐξομοιάσουν τὴν 25 Μαρτίου πρὸς τὰς τόσας ἄλλας, ὅπου εἶναι προθυμότεροι νὰ προετοιμάζωσι προγράμματα, νὰ ἀπονέμουν χάριτας καὶ ἀμοιβάς. Ἡ ἡμέρα ὅμως τῆς 25 Μαρτίου παρῆλθεν ἄνευ χάριτος καὶ ἄνευ ἀμοιβῶν, ἄνευ προγράμματος, σχεδὸν ἄνευ κανονιοβολισμῶν, ἡ δὲ μουσικὴ μόλις ἤχησεν ὀλίγον κατὰ τὴν δοξολογίαν!

» Ἐλησμώνησαν, φαίνεται, ὅτι ἡ 25 Μαρτίου, πρὸς τοῖς ἄλλοις, ἔκαμε τοὺς μὲν σημαντικοὺς ἀσημάντους, τοὺς δὲ πένητας πλουσίους! Τόση λοιπὸν ἐκ μέρους τῶν κυρίων ὑπουργῶν μας ἀχαριστία ;»

Ἐν εἶδος ἀντιδράσεως κατ' αὐτῆς τῆς ἀδιαφορίας τῶν ἐπισήμων ὑπῆρξεν εἰς ἀνεπίσημος ἑορτασμός, ὁ ὁποῖος ἐγένετο ἐν ἔτει 1841 εἰς τὴν ἰδιωτικὴν οἰκίαν τοῦ κυρίου Μαλανδρίνου, εἰς τὴν ὁδὸν Αἰόλου. Εἰς αὐτὴν μετέσχον 60 περίπου πολῖται, ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον νέοι, ἰδίως ἔμποροι καὶ ἐγγράμματοι, μεταξὺ τῶν ὁποίων εἰς ὄνοματι Σταμ. Κρῖνος, καθὼς καὶ ὁ γνωστός τότε ποιητὴς καὶ μετέπειτα καθηγητὴς τῆς Βοτανολογίας εἰς τὸ Πανεπιστήμιον, Θεόδωρος Ὁρφανίδης.

Ὁ ἰδιωτικὸς αὐτὸς ἑορτασμός συνωδεύετο καὶ ἀπὸ συμπόσιον, εἶχον δὲ φωταγωγηθῆ τὰ παράθυρα τῆς οἰκίας καὶ εἶχον ἐκτεθῆ εἰκόνες, αἱ ὁποῖαι ἐθεωρήθησαν κατόπιν ὅτι ἐνέπιπτον εἰς τὸ ἀδίκημα τῆς ἐξυβρίσεως τῆς πρὸς τὴν δημοσίαν ἀρχὴν ὀφειλομένης τιμῆς. Ἦσαν δὲ αὗται: Ἐν πλοῖον κλυδωνιζόμενον ἄνευ πηδαλίου: ἐθεωρήθη ὅτι παρίστανε τὸ ἑλληνικὸν κράτος. Εἰς φουστανελλοφόρος τεινὼν χεῖρα ἐπαίτου: ἐθεωρήθη ὅτι ἐσυμβόλιζε τὴν ἀδικίαν πρὸς τοὺς ἀγωνιστὰς τοῦ 1821. Εἰς Ἐρμῆς χωλὸς καὶ ἄθλιος: ὅτι ἐσυμβόλιζε τὴν παρακμὴν τοῦ ἑλληνικοῦ ἔμπορίου. Εἰς τράγος κατατρῶγων ἄμπελον: ὅτι ἐσυμβόλιζε τὴν Βαυαροκρατίαν εἰς τὴν Ἑλλάδα.

Τὸ γεγονός περιγράφεται εἰς φυλλάδιον τῆς ἐποχῆς, ἐπιγραφόμενον «Τὰ κατὰ τὴν δίκην τῶν ἑορτασάντων τὴν 25 Μαρτίου 1841, ἐκ τῆς τοῦ Ἡλίας Χριστοφίδου τυπογραφίας Ἡ Ἀγαθὴ Τύχη, ὅπου τυπώνεται καὶ ὁ Ζέφυρος». Τὸ φυλλάδιον αὐτὸ ἀνεῦρον ταξινομημένον ὑπ' αἴξ. ἀριθμὸν 867 εἰς τὴν Βιβλιοθήκην τῆς Ἱστορικῆς καὶ Ἐθνολογικῆς Ἑταιρίας.

Πληθὸς περιέργων συνέρρευσεν ἔμπροσθεν τῆς οἰκίας Μαλανδρίνου καὶ παρηκολούθει τὴν ἑορτὴν καὶ ἀπεθαύμαζε τὰς συμβολικὰς εἰκόνας, «αἱ ὁποῖαι ἔδιδον χρησμούς», λέγει ἡ ἑφημερίς.

Μετ' ὀλίγον ὅμως κατέφθασεν ἐπὶ τόπου ὁ μοίραρχος Ἀθηνῶν, ὀνόματι Τσίτος, «ὁ γνωστός τοῖς πᾶσι, καὶ θρασὺς εἰς τὸ νὰ δέρη ὑπὸ προφάσεις τοὺς ἀόπλους πολίτας εἰς τὰ καφενεῖα, περιστοιχούμενος ἀπὸ χωροφύλακας», λέγει τὸ φυλλάδιον, — καὶ ἠθέλησε νὰ συλλάβῃ τοὺς ἑορτάζοντας. Ἐντολὴ τοῦ Ὑπουργοῦ ἐπὶ τῶν Ἐσωτερικῶν Θεοχάρη (διὰ τὸν ὁποῖον ὁ συγγραφεὺς τοῦ ἐν λόγῳ φυλλαδίου δεικνύει προκατειλημμένην προφανῶς δυσμένειαν), ἐντολή, λέγω, ἦτο νὰ συλληφθοῦν οἱ ἑορτάζοντες. Ἀλλὰ ὁ ἀστυνόμος Λεβέντης εἶπε πρὸς τὸν Ὑπουργόν του αὐτοὺς τοὺς φρονίμους λόγους: «Ἀφισε, ὦ Ὑπουργέ, τοὺς ἀνθρώπους νὰ εὐθυμήσουν καὶ μὴ ὑπενεργῆς σκανδαλώδεις σκηναίς. Διότι, ἂν μὲν οἱ νέοι οὕτοι πράττωσι καλῶς καὶ ἀθῶως ταῦτα, διατί νὰ τοὺς ἐνοχλήσωμεν; ἐὰν δὲ πρὸς ὕβριν τῆς δημοσίας ἀρχῆς, διατί νὰ μὴ τιμωρηθῶσι διὰ τοῦ νόμου, ἀλλὰ διὰ τῆς βίας καὶ τῆς αὐθαιρεσίας;»

Παρὰ τὴν συνετήν ὅμως ταύτην παραίνεσιν, φαίνεται ὅτι ἡ σύλληψις δὲν

ἀπεφεύχθη. Τοῦναντίον, ὁ μοίραρχος Τσίνοσ οὐ μόνον συνέλαβεν, ἀλλὰ καὶ ἐκακοποίησε μερικούς, ἐν οἷσ καὶ τὸν ζωηρόν, καθὼς φαίνεται, Κρίνον. Τοῦτο προκύπτει ἀπὸ εἴδησιν, ὑπάρχουσαν εἰς τὴν αὐτὴν ἐφημερίδα «Ἀθηναῖ», μετὰ ἐν περίπου ἔτος, ἀγγέλλουσαν ὅτι ὁ μοίραρχος Τσίνοσ κατεδικάσθη εἰς τεσσαράκοντα ἡμερῶν φυλάκισιν διὰ αἰκισμοὺς εἰς βάρος τοῦ κυρίου Κρίνου. «Μαθὼν τὴν ἐπιούσαν, ὁ μακαρία τῇ λήξει Πάϊκος (λέγει τὸ φυλλάδιον), ὑπουργὸς τῆς Δικαιοσύνης, τὰ διατρέξαντα, προσέταξε διὰ τοῦ Εἰσαγγελέως αὐστηρὰν κατὰ τῶν συνελθόντων ἀνάκρισιν». Πράγματι, οὗτοι ἀνεκρίθησαν καὶ παρεπέμφθησαν ἐπὶ προσβολῇ τῆς δημοσίας ἀρχῆς.

Κατὰ μῆνα Ὀκτώβριον τοῦ ἰδίου ἔτους 1841, ἐγένετο ἡ δίκη ἐνώπιον τοῦ Πλημμελειοδικείου Ἀθηνῶν. Δικασταὶ ἦσαν οἱ Φλογαίτης, Πρόεδρος, Παπαρηγόπουλος, Βοῦρος, Γρυπάρης, Δεάγγελος — ὀνόματα μὲ πολλὴν φήμην. Δικηγόροι τῆς ὑπερασπίσεως «οἱ πάντοτε πρόθυμοι εἰς τὰ ἐθνικὰ συμφέροντα» (λέγει τὸ φυλλάδιον): Ἀργυρόπουλος, Τριανταφύλλης καὶ Μαρινάκης ἢ Μαρινόγλου. Ὁ ἀνώνυμος συγγραφεὺς τοῦ φυλλαδίου δηλώνει ὅτι, συμφώνως πρὸς τὸν νόμον περὶ τύπου, δὲν δικαιούται νὰ περιγράψῃ πλήρως τὴν δίκην. Ἀρκεῖται νὰ εἴπῃ ὅτι ὁ δικηγόρος Ἀργυρόπουλος ἠγόρευσεν ἐξόχως. «Ἰδέαι μεγαλοπρεπεῖς, μεγαλοπρεπῶς ἐκφραζόμεναι, ἀρχαὶ συνταγματικαί, ἐξηγούμεναι ἀπὸ ἀνδρα ἀληθῶς πρεσβεύοντα ταύτας». Μεταξὺ τῶν ἄλλων ἐλέγχθη ὑπὸ τῶν συνηγόρων ὅτι μεταξὺ τῶν κατηγορουμένων ἦσαν καὶ δύο ἔμποροι πτωχεύσαντες. Αὐτὴν τὴν οἰκτρὰν κατάστασιν τῶν ἠθέλησαν νὰ εἰκονίσωσι μὲ τὸν χολὸν καὶ ῥακένδυτον Ἑρμῆν — καὶ δι' αὐτὴν τὴν ἀθῶαν πρᾶξιν κινδυνεύουν νὰ φυλακισθῶσιν. Ὁ εἰς μάλιστα ἐξ αὐτῶν, προσθέτει τὸ φυλλάδιον, «πρὸς τὴν καταδρομὴν τῆς τύχης δοκιμάζει καὶ ἐκείνην τῆς ἀπίστου καὶ προδοτρίας συζύγου του!» Εἶναι παράδοξον ὅτι ὁ συγγραφεὺς τοῦ φυλλαδίου δὲν διστάζει νὰ κοινολογήσῃ κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον ἐν στοιχείῳ ἀναγόμενον εἰς τὴν καθαρῶς ἰδιωτικὴν ζωὴν τῶν κατηγορουμένων.

Μετὰ τὰς ἀγορεύσεις τῶν συνηγόρων, ἐδόθη ὁ λόγος εἰς τὸν κατηγορούμενον Θεόδωρον Ὀρφανίδην, ὁ ὁποῖος ἐζήτησεν ἀπὸ τὸ δικαστήριον τὴν ἄδειαν, καθὸ ποιητῆς, νὰ ἀπολογηθῇ ἐμμέτρως.

Σπάνιον αἶτημα, ὑποβαλλόμενον εἰς ποινικὸν δικαστήριον. Ἐγένετο ὅμως δεκτὸν ὡς νόμιμον, συντελοῦντος καὶ τοῦ γεγονότος ὅτι ὁ κατηγορούμενος Ὀρφανίδης ἦτο ποιητῆς ἤδη γνωστὸς καὶ χαίρων ἐκτιμήσεως, ἂν καὶ ἦγε τότε ἡλικίαν μόλις 24 ἐτῶν. Πράγματι, ὁ Ὀρφανίδης ἀνέγνωσε μακροσκελὲς ποίημα, ἐτοιμασμένον βεβαίως ἐκ τῶν προτέρων, καὶ ὑπερήπισεν ἑαυτὸν καὶ τοὺς συγκατηγορουμένους του «μὲ τρόπον καινοφανῆ μὲν, λαλήσας ἐμμέτρως, λέγει τὸ φυλ-

λάδιον, ἀλλὰ μὲ ὕφος ἀρκετὰ σοβαρὸν καὶ κατάλληλον νὰ συγκινήσῃ δικαστὰς καὶ ἀκροατήριον», λέγει πάντοτε τὸ φυλλάδιον.

Θὰ μοῦ ἐπιτρέψῃτε νὰ ἀναγνώσω μερικὰ ἀποσπάσματα ἀπὸ τὴν πρωτότυπον αὐτὴν ἀπολογία.

Ἐρχίξῃ μετριοφρόνως ὡς ἑξῆς :

*Μετὰ τόσας ἐξετάσεις, μετὰ τόσας μαρτυρίας
μετ' ἐπίδειξιν ὀγκώδους καὶ μεγάλης εὐγλωττίας,
δότε προσοχήν, ὦ ἄνδρες, εἰς ἐμένα πληρεστάτην
μέλλοντα ὡς εἶναι πρέπον ν' ἀπολογηθῶ συντόμως
χωρὶς σχήματα ῥητόρων, χωρὶς φράσεις σοφιστείας.
"Ὀλη σοβαρὰ ἢ Θέμις, εἰς δικαζομένων μοίρας,
ἴσταται ἐνώπιόν μου μὲ τὴν στάθμην εἰς τὰς χεῖρας.
'Απαντῶν εἰς ὅσα εἶπεν ὁ δεινὸς κατηγορὸς μου
εἰς τὴν πλάστιγγά σας βάλλω ἄνθη τῆς ποιήσεώς μου.
"Ἄν καὶ κοῦφα, θὰ βαρύνουν. Εἶμαι δ' ἄκρως πεπεισμένος,
πῶς ἢ Θέμις μειδιῶσα θέλει τὰ δεχθῆ ἄσμένως.*

Φυσικά, δὲν δύναται τις νὰ ἀμφιβάλῃ ὅτι οἱ δικασταὶ ἐκεῖνοι θὰ παρηκολούθουν πράγματι μὲ μερίδιμα συμπαθείας τὸν κατηγορούμενον ποιητὴν.

Φαίνεται ὅτι ἡ αἴθουσα τοῦ ἀκροατηρίου ἦτο πλήρης. Καὶ ὁ κατηγορούμενος ἐπισύρει τὴν προσοχήν τῶν δικαστῶν καὶ ἐκμεταλλεύεται τὸ γεγονός τοῦτο, προσπαθῶν ν' ἀντλήσῃ βοήθειαν ἀπὸ τὴν κοινήν γνώμην :

*διατὶ τῆς δίκης ταύτης κοινολογηθείσης μόλις
στοῦ ἀκροατήριόν σας συνηθοῖσθη ὅλη ἢ πόλις ;
· · · · ·
"Ἐχει ἐθνισμόν ἢ δίκη καὶ ἦλθε νὰ ἰδῆ καθεὶς τῶν
πῶς τὸ δικαστήριόν σας κρίνει περὶ τῶν μεγίστων.
Δικασταὶ σεῖς τῶν Ἑλλήνων, καὶ μὲ εὐσυνειδησίαν
θεωρήσατε τὴν δίκην μὲ ἐλληνικὴν καρδίαν.*

Μετὰ τὸ προοίμιον αὐτό, ὁ ἀπολογούμενος ποιητὴς εἰσέρχεται εἰς τὸ κατηγορητήριον καὶ ἀποκρούει ἐν πρὸς ἐν τὰ κεφάλαιά του. Τὰ κεφάλαιά του, δηλαδή τὸ σῶμα τοῦ ἐγκλήματος, ἦσαν αἱ συμβολικαὶ εἰκόνες.

Πρῶτον, τὸ κλυδωνιζόμενον καὶ ἄνευ πηδαλίου πλοῖον :

*Ἦθελήσαμεν μὲ πλοῖον εἰς μικρᾶς εἰκόνοσ εἶδος
 νὰ ἀναμνήσωμεν τὰς τότε περιστάσεις τῆς Πατρίδος
 . . . . .
 δὲν προσβάλαμεν κανένα, εἰς ἡμέραν τρισαγίαν.*

(ὡς εἶναι ἡ 25ῃ Μαρτίου).

Ὡς πρὸς τὸν τράγον ὅστις κατατρῶγει ἄμπελον :

*Ἡ Πατρίς εἶναι τὸ κλῆμα καὶ ὁ τράγος εἶναι ὅσοι
 θέλησαν κατὰ αἰῶνας δούλην τῶν νὰ τὴν ἰδῶσι.*

Καὶ ἐπεξηγεῖ ἀμέσως, ὅτι αὐτοὶ ἦσαν οἱ βάρβαροι λαοὶ, δηλαδὴ οἱ Πέρσαι, οἱ Ρωμαῖοι, οἱ Ἑνετοὶ καὶ οἱ Μουσουλμάνοι :

« Οἱ κατακτῆται Ρωμαῖοι, Ἑνετοὶ ἢ Μουσουλμάνοι ».

Κατόπιν ἀποκρούει τὸν ἰσχυρισμὸν ὅτι ὑπῆρχεν Ἑρμῆς χωλὸς καὶ κολοβωμένος. Ἄλλ' ἐπὶ τέλους, λέγει, καὶ ἂν ὑπῆρχεν, μήπως δὲν ἐχώλαινε τότε τὸ ἔμποριον τῆς χώρας ;

Καί, ἀφοῦ ἀναλύεται εἰς μακροσκελεῖς καὶ ῥωμαντικὰς ἀποστροφὰς πρὸς τὰς σκιὰς τῶν προγόνων καὶ τῶν ἀγωνιστῶν τοῦ 21, καὶ πρὸς τὰ πατριωτικὰ αἰσθήματα τῶν δικαστῶν, καταλήγει μὲ τὰ ἑξῆς :

*Σεῖς προστάται τοῦ δικαίου, σεῖς οἱ τηρηταὶ τῶν νόμων
 σεῖς καὶ σήμερον δικαίως ἀπολύσατε ἀθρόους
 δεκατέσσαρας πολίτας, ἐλευθέρους καὶ ἀθώους.
 Στὴν καρδίαν σας ἀφόβως προσεγγίσαντες τὴν χεῖρα
 δείξατε τὸν ἐθνικὸν σας καὶ γενναῖον χαρακτήρα
 καὶ πὼς δὲν ἰσχύουν πλέον οὐδὲ προσταγαὶ μεγάλων
 οὐδ' ὀρέξεις δούλων, ξένων τῆς Δικαιοσύνης μᾶλλον.*

Ὡς δικαστὴς μὲ μακροτάτην πείραν, γνωρίζω ἕως ποῖον βαθμὸν ἐπιδρῶν ψυχολογικῶς ἐπὶ τοῦ δικαστοῦ τοιαῦται ἐκκλήσεις καὶ μεγαλόστομοι ἀποστροφαί. Δι' αὐτὸ συχνότατα οἱ ἔμπειροι δικηγόροι ἐκμεταλλεύονται αὐτὴν τὴν εὐαισθησίαν τῶν δικαστῶν, ἐνίοτε ἀτόπως. Αὐτὸ ἔκαμε καὶ ἐδῶ ὁ Ὀρφανίδης ἀπὸ διαίσθησιν, καίτοι δὲν ἦτο δικηγόρος. Εἶχεν ὅμως τὴν διαίσθησιν τοῦ ποιητοῦ, τὴν ἀπίεως λεπτοτέραν. Ἔργον τοῦ γνησίου καὶ ἀπαθοῦς δικαστοῦ εἶναι νὰ μὴ γίνῃ θῦμα τῆς ὑπερβολικῆς εὐαισθησίας του, διότι τότε κινδυνεύει ἐνίοτε νὰ ῥιφθῇ εἰς τὸ ἄλλο ἄκρον, δηλαδὴ ν' ἀποφανθῇ ἀντιθέτως πρὸς τὴν ὑποψίαν, μόνον καὶ μόνον

διὰ ν' ἀποδείξει αὐτὴν ἀναληθῆ. Τότε ὅμως, βεβαίως, κινδυνεύει νὰ εἶναι ἔρμαιον τῶν ψυχολογικῶν του ἀντιδράσεων.

Μετὰ τὴν ἀπολογία, τὸ δικαστήριον ἀπεσύρθη εἰς διάσκεψιν, διαρκέσασαν τέσσαρας καὶ ἡμίσειαν ὥρας, καὶ ἐπανελθὼν εἰς τὰς ἐδρας του, ἠθώωσε μὲν τοὺς ἄλλους, κατεδίκασε δὲ «τὸν ἀθώοτερον πάντων», δηλαδὴ τὸν Κρῖνον, εἰς ἑνὸς καὶ ἡμίσεος μηνὸς «φιλοφρόνησιν εἰς τὸν Μενδρεσε» — γράφει τὸ φυλλάδιον.

Τῆς ἀποφάσεως ἔγινεν ἀμέσως ἀναίρεσις εἰς τὸν Ἄρειον Πάγον διὰ τυπικὰς παραβάσεις.

Κατόπιν ἐρεύνης εἰς τὰ ἀρχεῖα τοῦ Ἄρειου Πάγου, ἀνεῦρον τὴν ἀπόφασιν, ἣ ὁποία ἐξεδόθη ἐπὶ τῆς ἀναιρέσεως ταύτης. Ἐχῶ ἐδῶ τὸ πρωτότυπον ἐν φωτοτυπία, τὸ ὁποῖον θὰ θέσω ὑπ' ὄψιν σας. Ἡ συζήτησις ἐγένετο τὴν 20ὴν Ὀκτωβρίου καὶ ἡ δημοσίευσίς τὴν 23ὴν Ὀκτωβρίου, δηλαδὴ μόλις δέκα ἡμέρας μετὰ τὴν κατάθεσιν τῆς ἀναιρέσεως. Ταχεῖα, σχεδὸν ἀστραπιαία ἀπονομὴ τῆς δικαιοσύνης, ἀδιανόητος σήμερον, ὅτε ἡ ἀπονομὴ τῆς δικαιοσύνης πάσχει τὴν γνωστὴν βραδυπορείαν. Δὲν ἀποκλείεται, ἐν τούτοις, ἡ ἐπίσπευσις τῆς δίκης νὰ ἔγινε κατόπιν ἐνεργείας τοῦ Εἰσαγγελέως.

Ἄφ' ἑτέρου, ἡ ἀπόφασις φέρει ἀριθμὸν 49, τοῦτο δὲ εἰς τὸ τέλος Ὀκτωβρίου 1841. Ἄρα, αἱ ἀποφάσεις τοῦ Ἄρειου Πάγου δὲν θὰ ὑπερέβαινον τότε τὰς 60 περίπου κατ' ἔτος, ἐνῶ σήμερον ὁ μὲν Ἄρειος Πάγος ἐκδίδει περίπου 1000 ἀποφάσεις κατ' ἔτος, τὸ δὲ Συμβούλιον τῆς Ἐπικρατείας τὸν ἰλιγγιώδη ἀριθμὸν τῶν 3000 περίπου ἀποφάσεων κατ' ἔτος.

Ὁ ἀναιρεσίων προέτεινεν ὡς πρῶτον λόγον ἀναιρέσεως, ὅτι περιορίσθη τὸ δικαίωμα τῆς ὑπερασπίσεως, καθόσον τό τε βούλευμα καὶ τὸ κλητήριον θέσπισμα ἀναφέρουν μὲν τὸ πλημμέλημα, ἀλλὰ δὲν προσδιορίζουσι τὰ στοιχεῖα τοῦ πλημμελήματος, ἥτοι τὰς πράξεις, δι' ἃς ἡ κατηγοροῦσα ἀρχὴ νομίζει ἀπηρτισμένον τὸ πλημμέλημα τῆς προσβολῆς τῆς δημοσίας ἀρχῆς, ἐξ ἄλλου δὲ δι' ἄλλο ἀδίκημα ἐδιώχθη καὶ δι' ἄλλο κατεδικάσθη.

Ἡ ἀπόφασις τοῦ Ἀρ. Πάγου ἀπαντᾷ ἐπὶ τοῦ λόγου τούτου διὰ τῆς σκέψεως ὅτι τὸ βούλευμα περιγράφει ἐμπεριστατωμένως τὰς εἰκόνας καὶ τὰς παραστάσεις, διὰ τῆς δημοσιεύσεως τῶν ὁποίων ἐπράχθη τὸ πλημμέλημα τῆς δυσφημίσεως καὶ ἐξυβρίσεως τῆς δημοσίας ἀρχῆς. Ἐξ ἄλλου, λέγει ἡ ἀπόφασις, ὁ ἀναιρεσίων Στ. Κρῖνος ἐδιώχθη καὶ κατεδικάσθη διὰ μίαν καὶ τὴν αὐτὴν πράξιν, ἥτοι τὴν ἐκθεσιν τῶν συμβολικῶν εἰκόνων, ἐπομένως, καὶ ἂν ὑποτεθῆ ὅτι ἡ πράξις αὕτη εἶχε χαρακτηρησθῆ εἰς τὸ κλητήριον θέσπισμα ὡς δυσφήμησις, τὸ δὲ Πλημμελειοδικεῖον ἐχαρακτήρισεν ἄλλως τὴν αὐτὴν πράξιν, ἥτοι ὡς προσβολὴν τῆς δημοσίας ἀρχῆς, διὰ τούτου δὲν παρεβίασε κανένα νόμον, ἀλλ' ἔκαμε χρῆσιν

τοῦ δικαιώματος τὸ ὁποῖον ἔχει τὸ δικαστήριον, τοῦ νὰ ἐκτιμήσῃ τὴν σχέσιν τῆς δικαζομένης πράξεως μὲ τὸν νόμον.

Συνεπῶς, παρὰ τὸ ἀποτέλεσμα τὸ ὁποῖον θὰ ἀνέμενον ἴσως ἡ κοινὴ γνώμη, ἡ ὁποία διέκειτο φαίνεται συμπαθῶς πρὸς τὸν κατηγορούμενον, ἡ αἴτησις ἀναιρέσεως ἀπερρίφθη καὶ ἡ ποινὴ τῆς φυλακίσεως παρέμεινεν.

Ἴδου τώρα, ποία ἦτο ἡ σύνθεσις τοῦ Ἀρείου Πάγου, ἡ ἀναγραφομένη εἰς τὴν ἀπόφασιν: Εἰσηγητὴς ἦτο ὁ Ἀρεοπαγίτης Σ. Πήλικας, μέλη δὲ οἱ Ἀρεοπαγῖται Ι. Σωμάκης, Δ. Σκορδίλης, Θ. Μανούσης, Μιχ. Ρενιέρης, Εἰσαγγελεὺς ὁ Δημ. Σοῦτζος. Πρόεδρος τοῦ Ἀρείου Πάγου εἰς τὴν δίκην αὐτὴν ἦτο ὁ πολὺς Χριστόδουλος Κλωνάρης, ὁ ὁποῖος ἦτο συνάμα καὶ Σύμβουλος τῆς Ἐπικρατείας, ἀντιπρόεδρος δὲ ὁ Ἀναστάσιος Πολυζωΐδης, ὁ θρυλικὸς δικαστὴς τοῦ Θεοδώρου Κολοκοτρώνη.

Ὡστε ὁ ἀθῶος καὶ ταλαίπωρος πολίτης Σταμ. Κρῖνος εἶδε μὲν τὴν αἴτησίν του ἀπορριπτομένην, πρέπει ὅμως νὰ εἶχε τὴν ἱκανοποίησιν ὅτι ἐδικάσθη ἀπὸ δικαστὰς ἐπιφανεστάτους.

R É S U M É

Dans cette communication, présentée quelques jours après la fin des manifestations officielles à l'occasion de la fête nationale, l'auteur expose les détails d'un procès assez intéressant qui a eu lieu il y a cent vingt huit ans (1841), à Athènes, à l'occasion de cette même fête nationale.

La fête nationale du 25 Mars a été consacrée par décret royal du 15 Mars 1838. Il paraît qu'on a vite oublié l'importance de cette fête; et on trouve dans les journaux de l'époque de vives protestations contre cette attitude des autorités qui étaient accusées de négliger la fête nationale, sous l'influence des hauts fonctionnaires Bavarois qui entouraient alors le roi Othon, d'origine bavaroise.

A titre de protestation contre cette négligence, un groupe de jeunes gens a organisé, le 25 Mars 1841 à Athènes, une fête dans une maison privée, avec la participation de 60 personnes environ, parmi lesquels le poète assez connu alors, Théodore Orfanidis.

La fête comprenait également un grand festin. En outre, on avait exposé sur les fenêtres illuminées de la maison, des images qui ont été considérées comme constituant des injures contre les autorités de l'État. Les images étaient les suivantes: a) un navire en naufrage: on l'a inter-

prétée comme symbolisant le navire de l'État; b) un ancien combattant en costume national, mendiant l'aumône des passants: on l'a interprétée comme symbolisant l'injustice commise par l'État envers les combattants de la guerre de l'indépendance; c) un bouc dévorant une vigne: on l'a interprétée comme symbolisant les bavarois qui exploitaient notre pays; d) un Mercure boiteux et en loques: c'était la décadence du commerce de notre pays.

Il y a eu un rassemblement devant la maison en fête, et, promptement, la police était arrivée, son chef en tête, et avait arrêté plusieurs personnes, parmi lesquelles le poète Orfanidis.

Devant le tribunal de police correctionnelle, où les jeunes gens étaient accusés pour délit contre le respect dû aux autorités de l'État, le poète Orfanidis a demandé la permission de faire son apologie en vers rimés. Les juges ont eu la largesse d'esprit d'accorder cette permission et le poète accusé a fait une apologie très longue dans la salle d'audience du tribunal, pleine de citoyens sympathisant aux accusés.

Dans le texte grec sont cités quelques fragments de cet étrange poème écrit dans le style romantique et grandiloquent de l'époque. Naturellement, ces vers ne peuvent pas être traduits en français, sans perdre grande partie de leur grâce.

En résumé, le poète a repoussé l'accusation en donnant à chacune des images une explication très légitime. Il a insisté sur l'image où figurait le bouc qui dévorait les feuilles de la vigne: «La vigne, a-t-il dit, c'est la Grèce. Et le bouc représente les peuples barbares qui, dans les siècles, ont essayé de nous priver de la liberté: les Perses, les Romains, les Vénitiens, les Musulmans.

Malgré ce long poème qui a profondément touché l'auditoire, le tribunal a jugé le poète et ses compagnons coupables et leur a infligé la peine d'emprisonnement de 45 jours. Un recours en cassation a été également rejeté par la Cour de Cassation.

Ainsi, une fête si innocente était terminée de cette triste façon. La loi ne pardonnait pas de badiner avec le respect dû aux autorités publiques, par le moyen de la satire et des images allusives.